

Porvoon luontokoulun turvallisuusasiakirja

2.1.2017

(päivitetty 30.1.2023)

Sisällys

1 Yleistä	2
2 Toiminnan kuvaus	2
3 Ryhmät, jotka osallistuvat toimintaan	2
4 Vastuu osallistujien turvallisuudesta	2
5 Luontokoulun riskitekijät ja niiden ehkäiseminen	3
6 Tapaturmien ja vaaratilanteiden raportointi	7

1 Yleistä

Tämä turvallisuusasiakirja koskee toimintaa, jota Porvoon luontokoulu harjoittaa ulkona (koululuokkien ja muiden lapsiryhmien luontokoulupäivät, opettajien ja muiden kasvattajien koulutuspäivät ja vastaavat). Porvoon luontokoulun turvallisuusasiakirja ohjaa ottamaan huomioon käytännön toiminnan turvallisuusnäkökohdat.

Luontokoulun toimintaa suunnittelee ja toteuttaa ympäristökasvattaja. Ympäristökasvattaja työskentelee Porvoon kaupungin ympäristönsuojelussa. Ympäristönsuojelu kuuluu kaupunkikehitykseen.

Yhteystiedot: ympäristökasvattaja Pia Lindström, puh. 040 760 5520, ympäristönsuojelupäällikkö Jesse Mether, puh. 050 444 2057, etunimi.sukunimi@porvoo.fi.

2 Toiminnan kuvaus

Porvoon luontokoulu on kiertävä luontokoulu, mikä tarkoittaa, että toiminta järjestetään koulujen ja päiväkotien lähiympäristössä, virkistysalueilla, luontopoluilla ja muissa sen kaltaisissa ympäristöissä. Toiminta järjestetään suurimmaksi osaksi jonkin tyyppisessä metsäympäristössä, mutta luontokoululla on ohjelmaa esim. myös vesistöjen äärellä (joet ja purot, merenrannat).

Toiminnassa otetaan huomioon jokamiehenoikeudesta johtuvat oikeudet ja velvollisuudet. Ryhmälle annetaan tästä tietoa tarvittaessa.

3 Ryhmät, jotka osallistuvat toimintaan

Lähes kaikki luontokoulun ryhmät tulevat porvoolaisista kouluista ja päiväkodeista. Suurin osa koululaisryhmistä on peruskoulun alaluokkien ja esikoululaisten ryhmiä. Varhaiskasvatuksen lapsista suurin osa on iältään 3–5 vuotta. Luontokoululla on myös aikuisryhmiä (opettajia ja varhaiskasvattajia).

4 Vastuu osallistujien turvallisuudesta

Ryhmän opettajalla/kasvattajalla on jakamaton vastuu oppilaista/lapsista ja heidän turvallisuudestaan, vaikka luontokoulu ulkopuolisena tahona vastaa ohjelman sisällöstä. Koulu- tai lapsiryhmä, jolla ei ole vastaavaa opettajaa, ei voi osallistua luontokoulun toimintaan.

5 Luontokoulun riskitekijät ja niiden ehkäiseminen

Luontokoulun ympäristökasvattajalla on oltava voimassa oleva ensiapukoulutus (häätänsiapukurssi ja/tai EA1-ensiapukurssi). Ulkona tapahtuvassa opetuksessa on laukussa aina mukana ensiapuvarustus. Varustukseen kuuluu myös matkapuhelin ja siinä 112 Suomi -sovellus, jonka avulla Hätäkeskuslaitos voi paikantaa hätäpuhelun.

Tiedot päivän ohjelmasta, sopivasta vaatetuksesta ja tarvittavasta varustuksesta lähetetään etukäteen luokan/lapsiryhmän opettajalle/kasvattajalle, joka vuorostaan välittää tiedot kotiin.

Luontokoulussa käytetään jonkin verran välineitä, kuten luuppeja (suurennuslasi), kiikareita, purkkeja, haaveja ynnä muuta. Luontokoulun ympäristökasvattaja opastaa aina osallistujia, miten välineitä on käytettävä. Rikkoutuneet välineet korjataan tai vaihdetaan uusiin.

Jos ohjelman järjestämispaikasta päättää luontokoulu ja paikkaa ei tunneta, ympäristökasvattaja tutustuu paikkaan etukäteen, jos se on mahdollista.

Taulukossa sivuilla 4–6 on luettelo tärkeimmistä luontokoulun ulkona harjoitettavaan toimintaan liittyvistä riskitekijöistä ja toimenpiteistä niiden ehkäisemiseksi. Luettelossa on yksinomaan sellaista, mitä luontokoulun ympäristökasvattajalla on mahdollisuus ammattiroolissaan ottaa huomioon. Luokan/ryhmän opettajalla/kasvattajalla on kaikissa olosuhteissa jakamaton vastuu oppilaista/lapsista ja heidän turvallisuudestaan (katso lukua 4).

Taulukko 1. Luontokoulun ulkona harjoitettavan toiminnan riskitekijät ja niiden ehkäisyminen.

Luontokoulun toimintaan liittyviä riskejä	Ennaltaehkäisevät toimenpiteet
Liikenne matkalla ohjelman suorituspaikalle	1. Valitaan turvallinen reitti.
Kaatuminen, liukastuminen, putoaminen korkealta tai muu sen kaltainen tapaturma.	1. Opetusta varten valitaan turvallinen alue. 2. Ohjelma sopeutetaan maaston mukaan. 3. Ryhmälle tiedotetaan etukäteen, millaiset vaatteet ja kengät sopivat säähän ja paikkaan. 4. Tiedotetaan, miten luonnossa on liikuttava ja mitä pitää varoa (liukkaat juuret, kivet, kannot, terävät oksat jne.). 5. Tiedotetaan sellaisista paikoista, joihin turvallisuussyistä ei saa mennä (jyrkänteet, liukkaat rantakalliot jne.). 6. Valvotaan, että alueen käytön sääntöjä noudatetaan.
Kastuminen, paleleminen, ihon palaminen aurin-gossa, auringonpistos ja muu sen kaltainen.	1. Ryhmälle tiedotetaan etukäteen, millaiset vaatteet ja kengät sopivat säähän ja paikkaan. 2. Ohjelma sopeutetaan säähän (kylmällä ilmalla liikutaan enemmän, kuumalla ilmalla hakeudutaan varjoon jne.). 3. Kuumalla ilmalla kehoitetaan ottamaan riittävästi juotavaa mukaan.
Retkikeittimen (Trangia) käytön tai leiritulen aiheuttama palovamma.	1. Opastetaan tarkasti, miten retkikeitintä käytetään ja miten leiritulen äärellä käyttäydään. 2. Retkikeittimen/tulen saa sytyttää vain luontokoulun ympäristökasvattaja tai ryhmästä vastaava aikuinen. Ryhmästä vastaava aikuinen voi myös antaa luvan oppilaille sytyttää retkikeittimen/tulen. 3. Retkikeittimen/leiritulen käyttöä valvotaan.

	<p>4. Pidetään sammutuspeitettä valmiina käyttöön.</p> <p>5. Retkikeittimen polttonestettä säilytetään turvallisella etäisyydellä tulesta.</p>
Käärmeet, punkit, ampiaiset, hyttysset, hirvikärpäset, uhkaavat eläimet ja muut sellaiset.	<p>1. Tiedotetaan etukäteen sopivista vaatteista ja kengistä (kumisaappaat tai muut tukevat jalkineet, kehon peittävät vaatteet jne.).</p> <p>2. Tarvittaessa tiedotetaan, millaisia pistoksen tai pureman riskejä ulkona luonnossa on ja miten niitä voi ehkäistä.</p> <p>3. Aluetta valvotaan.</p>
Myrskyt, salamaniskut, lumivyöryt, trombit, puuden kaatuminen ja muu sellainen.	<p>1. Seurataan säätiedotteita ja otetaan sää huomioon.</p> <p>2. Sää otetaan huomioon, kun valitaan ohjelmalle paikkaa.</p> <p>3. Otetaan huomioon ne riskit, joita sää voi aiheuttaa, ja tarvittaessa keskeytetään/pe-ruutetaan ohjelma.</p>
Eksyminen.	<p>1. Alue kartoitetaan etukäteen (jos sitä ei tunneta).</p> <p>2. Ryhmää varten valitaan sopiva alue.</p> <p>3. Annetaan ohjeita alueen rajoista ja miten kauas saa mennä ohjelman aikana.</p> <p>4. Pidetään ryhmä koossa ja sitä pidetään silmällä.</p> <p>5. Käytetään pilliä ryhmän koolle kutsumiseen.</p>
Hukkumistapaturmat.	<p>1. Annetaan selvät säännöt, missä saa liikkua ohjelman aikana.</p> <p>2. Vältetään rantoja, joissa veden syvyys kasvaa nopeasti, liukkaita rantakallioita ja muita vaarallisia paikkoja.</p> <p>3. Ryhmää pidetään silmällä.</p>
Sairauskohtaukset.	<p>1. Ohjelman paikkaa valittaessa otetaan tarvittaessa huomioon osallistujien sairaudet ja</p>

	allergiat (esim. ampuaisenspistoille, siitepölylle).
Myrkylliset kasvit, marjat ja sienet. Myrkyllinen polttoneste (retkikeittimeen).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoitetaan myrkylliset kasvit, jotka voivat aiheuttaa vakavan myrkytyksen nieltyinä tai aiheuttaa iho-oireita. 2. Neuvotaan, että suuhun ei saa laittaa tuntemattomia kasveja, marjoja tai sieniä. 3. Palavaa nestettä säilytetään turvallisessa paikassa, poissa pienten lasten ulottuvilta. 4. Jos on vakavan myrkytyksen riski, soimitaan terveyskeskukseen tai myrkytystietokeskukseen ja kysytään neuvoa.
Lasinpalat, injektioruiskut ja muu vaarallinen jäte.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osallistujia neuvotaan, etteivät he saa poimia teräviä esineitä, lasinpaloja, injektioneuloja ja muuta sen kaltaista. 2. Vaarallinen jäte kerätään pois alueelta, jolla ryhmä liikkuu.

6 Tapaturmien ja vaaratilanteiden raportointi

Ryhmän opettaja tai muu aikuinen henkilö, jolla on jakamaton vastuu ryhmästä, vastaa tapaturman tai vaaratilanteen raportoinnista turvallisuusvastaavalle, vanhemmille ja muille asianosaisille.

Luontokoulun ympäristökasvattaja pitää kirjaa toiminnassaan esiintyneistä tapaturmista ja vakavista vaaratilanteista ja raportoi niistä esimiehelleen.